

A portrait of a middle-aged man with dark hair, smiling, wearing a black t-shirt with Thai text. He has his arms crossed and is wearing a watch on his left wrist. The background is a solid light green color.

นายชูเกียรติ เนียมทอง อายุ 41 ปี
Mr. Chukiat Naim-tong Age 41

งานหัตถกรรม
เครื่องเงิน เครื่องทอง

Craftsmen Descendant
Silverware and Gold Ornaments Handicraft

“แหวนกล” หรือ “แหวนกลไก” เป็นภูมิปัญญาโบราณในการทำงาน
หัตถกรรมเครื่องเงิน เครื่องทองที่มีการสืบทอดอยู่เฉพาะในครอบครัวภูมิภักดี
เพียงแห่งเดียวในจังหวัดจันทบุรีที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นนานนับ 100 ปี
เทคนิคของแหวนกลคือ การใช้กรรมวิธีการออกแบบแหวน 4 วง นำมา
เกาะเกี่ยวรวมกันเป็นวงเดียว จนกลายเป็นแหวนที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นไม่
ซ้ำใคร และมีเพียงชิ้นเดียวเท่านั้น กลไกของแหวนนั้นถ้าไม่รู้วิธีประกอบก็จะไม่
สามารถประกอบให้เป็นวงแหวนได้ นอกจากเจ้าของแหวนที่จะรู้เทคนิคการ
ประกอบแหวนกล

บ้านแม่แหวนกล

การสืบสานภูมิปัญญางานหัตถกรรมเครื่องเงิน เครื่องทอง กับเทคนิคแหวนกล

นายชูเกียรติ เนียมทอง เดิมทีเป็นคนจังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อมีเวลาว่างได้แวะเวียนมาเที่ยวบ้านลุงที่จังหวัดจันทบุรีอยู่เป็นประจำ ได้เห็นลุง (นายสายัณห์ ภูมิภักดี) ทำแหวนกลจึงเกิดสนใจ กระทั่งลุงชวนให้มาทำด้วยกันอยู่บ่อยครั้ง หลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จึงตัดสินใจย้ายมาอยู่ที่จังหวัดจันทบุรี และเริ่มมาฝึกการทำแหวนกลอย่างเต็มตัว ในครั้งที่ตัดสินใจมาฝึกทำแหวนกลนั้นเพียงเพราะรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่น่าสนุก โดยเริ่มจากการฝึกใช้เครื่องมือก่อนเพื่อให้ชินกับเครื่องมือแต่ละชนิด และช่วยลุงทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น การดึงลวด การหลอม ซึ่งลุงจะมีวิธีการสอนที่ทำให้ไม่รู้สึกเบื่อ โดยค่อย ๆ ให้เรียนรู้ไปทีละเล็กทีละน้อยไม่มากจนเกินไป จนคุ้นชินกับการใช้เครื่องมือซึ่งใช้เวลาฝึกอยู่ประมาณ 3 ปี

เมื่อสามารถใช้เครื่องมือได้แล้ว นายชูเกียรติจึงเริ่มฝึกการทำแหวนกลด้วยตนเอง ด้วยเพราะเริ่มมีความรู้สึกรักในการทำแหวนกล เพราะรู้สึกสนุก ไม่น่าเบื่อ และมีอิสระทางความคิดเต็มที่ นายชูเกียรติสามารถทำแหวนกลวงแรกได้ตอนอายุ 15 ปี เป็นแหวนกลรูปปลา เนื่องจากเป็นแหวนที่ทำงานง่าย มีกรรมวิธีการทำที่ไม่ซับซ้อน หลังจากนั้นจึงฝึกทำแหวนกลรูปปู

จนกระทั่งลุงสายัณห์เสียชีวิตลง เมื่อไม่มีผู้นำนายชูเกียรติจึงหันไปประกอบอาชีพอื่น แต่ด้วยใจรักในการทำแหวนกล และรู้สึกว่าการทำแหวนกลนี้คือตัวตน นายชูเกียรติ จึงกลับมาทำแหวนกลอย่างจริงจังและยึดเป็นอาชีพด้วยความตั้งใจ จะสานต่องานด้านแหวนกลนี้ เพื่อไม่อย่างให้งานนี้หายไปพร้อมกับลุง ก่อตั้งบ้านทำแหวน ใช้ชื่อว่า “บ้านแหวนกล เมืองจันท” รับทำแหวนกลในรูปแบบทั่วไป และยังสร้างสรรค์เรื่องราวให้กับแหวนกลโดยการคิดค้นแหวนกลรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้มีเอกลักษณ์ และเป็นที่ถูกใจของผู้บริโภค

นายชูเกียรติ เนียมทอง นับเป็นผู้ที่มีความชำนาญสืบทอดเทคนิคการทำแหวนกลโกและเครื่องทอง มาเป็นเวลาเกือบ 30 ปี และจนถึงปัจจุบัน นายชูเกียติ ยังคงรักษาสืบสานการทำแหวนกลนี้ด้วยมือทุกชิ้นตอน

การสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อน ทักษะฝีมือเชิงช่าง

แหวนกล เป็นคำเรียกแหวนที่ประกอบด้วยแหวนที่มีจำนวนหลายก้านอยู่ในชิ้นงาน และสามารถแกะออกมาประกอบได้ แหวนกลจะมีทั้งแบบ 2 ก้าน 3 ก้าน 4 ก้าน 8 ก้าน และมากที่สุด (ในปัจจุบันนี้) คือ 12 ก้าน ความยากในการทำแหวนกลอยู่ที่ การคิดรูปแบบเพื่อให้ได้สัดส่วนที่ลงตัว ซึ่งช่างผู้ทำแหวนจะต้องใช้ทั้งความคิด ควบคู่ไปกับจินตนาการไปพร้อม ๆ กัน และต้องคำนึงว่าแบบที่วางไปนั้นจะสวยงาม ถูกใจลูกค้าหรือไม่ ซึ่งช่างทำแหวนนั้นจะต้องมีทักษะในการพิจารณาว่าแหวนกลลักษณะไหนถึงเรียกว่าสวย หากช่างทำแหวนยังขาดทักษะในด้านนี้อาจทำให้งานที่ออกมาไม่มีคุณภาพ ซึ่งนายชูเกียรติเองเน้นในเรื่องของคุณภาพงานเป็นสำคัญ หากงานไหนที่ทำออกมาแล้วยังไม่รู้สึกรับประกันในงานนั้น ๆ นายชูเกียรติจะนำแหวนกลไปหลอมและทำชิ้นมาใหม่ เพื่อให้ลูกค้าได้งานที่มีคุณภาพ และเป็นที่พอใจมากที่สุด

ช่างที่จะทำแหวนกลได้นั้นจะต้องมีความรู้ในเรื่องของการใช้เครื่องมืออย่างละเอียดถี่ถ้วน และสามารถใช้เครื่องมือได้อย่างชำนาญ ถ้าช่างไม่มีความชำนาญในการใช้เครื่องมือ จะไม่สามารถทำงานที่ได้ออกมาได้ เครื่องมือที่นายชูเกียรติใช้ยังคงอนุรักษ์ใช้เครื่องมือแบบโบราณ เช่น การใช้สว่านมือสำหรับเจาะเพื่อสร้างลวดลายบนชิ้นงาน และใช้สำหรับเจาะรูเล็ก ๆ สำหรับฝังอัญมณี

ทักษะสำคัญของช่างทำแหวนกลได้แก่ การสร้างงานให้งานนั้นดูมีชีวิตสมจริง เช่น การทำแหวนรูปปลาจะต้องออกแบบให้ปลานั้นเหมือนมีชีวิต เมื่อมองแล้วดูสวยงาม มีความพลั้วไหวของรูปทรงเหมือนกับปลานั้นกำลังแหวกว่าย

อยู่ในสายน้ำ ซึ่งช่างทำแหวนนั้นจะต้องมีจินตนาการ อีกทั้งต้องมีความเข้าใจด้านกายภาพของสัตว์ชนิดต่าง ๆ เพื่อเวลาที่จะสามารถจินตนาการถึงรูปทรงได้ งานที่ได้จะมีความสมจริง

ความพิถีพิถัน และความประณีตของการทำแหวนกล ก็เป็นสิ่งสำคัญที่นายชูเกียรติ ให้ความสำคัญ หากเป็นแหวนที่ประกอบเป็นช่อ จะต้องใช้ความประณีตเป็นพิเศษในขั้นตอนการเลื่อยช่อ โดยเริ่มจากการร่างแบบตัวอักษร และเลื่อยตามแบบ โดยจะต้องทำอย่างระมัดระวัง และเลื่อยตัวอักษรให้ได้สัดส่วนพอดีกับหน้าแหวน งานที่ออกมาจะต้องไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไป แต่ถ้าหากทำเป็นแหวนปู หรือแหวนปลา สามารถขึ้นรูปจริงได้เลย โดยไม่ต้องร่างแบบใด ๆ

แหวนกลไกชื่อ-นามสกุล

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

ผลงานที่โดดเด่นของนายชูเกียรติ เนียมทอง คือแหวนกล 8 ก้าน ที่ประกอบเป็นชื่อและนามสกุล ซึ่งทำได้ทั้งเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรูปทรงของแหวนจะมีความแตกต่างกันออกไปตามการออกแบบ และรูปทรงส่วนหน้าแหวน โดยเอกลักษณ์ของแหวนไม่ได้อยู่ที่รูปแบบของแหวนเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่การใส่ใจ และใส่ความรู้สึกให้กับเจ้าของแหวนลงไปในผลงานชิ้นนั้น ๆ ด้วย ซึ่งก่อนที่จะทำแหวนกลนั้นนายชูเกียรติ จะต้องทำการพูดคุยกับลูกค้า คอยสังเกตพฤติกรรม ความชอบ และความรู้สึกของลูกค้าในขณะนั้น แล้วเก็บรายละเอียดในส่วนนี้ไว้ ประกอบกับข้อมูลส่วนตัว ของลูกค้า เช่น ลักษณะรูปร่าง หน้าตา ซึ่งนำทั้งหมดนี้มาใช้ประกอบเพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงานให้มีความเข้ากับลูกค้ามากที่สุด

แหวนกล ฝีมือการสร้างสรรคของนายชูเกียรติ จึงนับเป็นแหวนที่ออกแบบมาเพื่อเป็นของขวัญบุคคล ดังนั้นเมื่อเวลาที่จะสร้างชิ้นงาน นายชูเกียรติจึงพยายามสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นแบบเฉพาะของบุคคลนั้น ๆ โดยเฉพาะ รวมทั้งยังเป็นแหวนที่ถูกปรับประยุกต์เพื่อให้ทุกคนสามารถใส่ได้ และสามารถใส่ในชีวิตประจำวันได้ ไม่ใช่เพียงแค่นำไปเก็บ หรือใส่เฉพาะในเวลาออกงานสำคัญเท่านั้น

การพัฒนาสร้างสรรค์ และต่อยอด

แหวนกลในอดีตนั้นเป็นแหวน 4 ก้าน นิยมทำเป็นรูปปู รูปปลา รูปกระต่าย และรูปนักชัตร ต่างๆ ซึ่งนายชูเกียรติได้สืบทอดกรรมวิธีต่อจากลุงเรื่อยมา ต่อมาเมื่อลูกค้านำแหวนกล 12 ก้านมาให้ นายชูเกียรติประกอบ นายชูเกียรติจึงลองนำมาพิจารณา และเห็นว่ามีความคล้ายคลึงกับแหวนกลแบบ 4 ก้านที่ตนเองทำอยู่ เพียงแต่มีจำนวนก้านเยอะกว่า นายชูเกียรติจึงลองนำแหวนกลแบบ 12 ก้าน นำมาผสมผสานกับไอเดียของตัวเอง กลายมาเป็นแหวนกลประกอบเป็นชื่อและนามสกุลตัวอักษรภาษาอังกฤษได้

หลังจากนั้นนายชูเกียรติจึงได้พัฒนาจากตัวอักษรภาษาอังกฤษมาเป็นตัวอักษรภาษาไทย ด้วย อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ลูกค้าเข้ามามีส่วนร่วมในการทำแหวนของตัวเอง มีส่วนในการเสนอรูปแบบที่ต้องการ เพื่อสร้างคุณค่าทางจิตใจให้กับผู้ที่ได้ครอบครอง เพราะอยากให้ผู้ที่ได้ครอบครองรู้สึกว่ายแหวนกลนั้นไม่ได้เป็นเพียงแค่แหวนที่มีราคา แต่ยังเป็นแหวนที่มีคุณค่าทางความรู้สึกทางจิตใจอีกด้วย

ในอดีตแหวนกลฝีมือของสุสายัณห์นั้นจะต้องมีพลอยประดับอยู่ทุกชิ้น แต่เมื่อมาถึงรุ่นของนายชูเกียรติได้มีการปรับเปลี่ยน ซึ่งจะเน้นในเรื่องของรูปทรงของแหวนเป็นหลัก หากงานชิ้นไหนที่ทำออกมาแล้วสัดส่วนมีความสมบูรณ์พอดี ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องนำอัญมณีมาประดับอีก ยกเว้นการทำแหวนปู และแหวนปลา ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้อัญมณีในการประดับเป็นสว่นตาของปูและปลาอยู่แล้ว

กรรมวิธีและขั้นตอนการทำ (แหวนกลประกอบเป็นชื่อและสกุล)

ร่างแบบ โดยออกแบบรูปแบบหน้าแหวน ตัวอักษร และร่างเป็นแบบขึ้นมาเพื่อให้เห็นภาพรวม

เมื่อได้แบบแล้ว นำเงินหรือทองมาหลอมให้ละลาย จากนั้นนำไปเทลงบนรางให้เป็นแท่ง

นำเงินหรือทองแท่งมาตี โดยใช้ค้อนทำทองมาตีให้ได้เหลี่ยมตามที่ต้องการ

จากนั้นนำไปรีดเป็นเส้นลวด ให้ได้ขนาด ซึ่งขนาดขึ้นอยู่กับขนาดนิ้วของผู้ใส่

นำลวดที่ดัดแล้วไปเข้าเครื่องดัด หรือ ฝา เพื่อให้ลวดนั้นมีขนาดเล็กลงตามที่ต้องการ

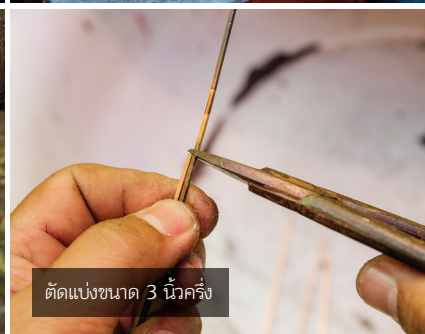
เมื่อได้ขนาดที่ต้องการแล้ว นำมาตัดแบ่งเป็นเส้นเล็ก ๆ ขนาดประมาณ 3 นิ้วครึ่ง

นำเส้นลวดที่ตัดแล้วมาสานกันเป็นโครงแหวน โดยการทำแหวนชื่อนั้นจะใช้เส้นลวด 8 เส้น

เลื่อยหน้าแหวนให้เป็นรูปตามที่ต้องการ ซึ่งดูแบบจากภาพที่ร่างไว้ โดยดูพิกัดตัวอักษรว่าตัวอักษรแต่ละตัวนั้นจะต้องวางตรงตำแหน่งไหน จากนั้นจึงเลื่อยตัดแบ่งตัวอักษรเป็นชิ้น

นำตัวอักษรมาติดโดยใช้การเชื่อม ติดตามตำแหน่งที่ร่างไว้จนกระทั่งครบทุกตัวอักษร

เก็บรายละเอียด โดยใช้กระดาษทรายขัดลบรอยตะไบต่าง ๆ

แกะลวดลายที่หน้าแหวน และแต่งตัวอักษรให้มีความคมชัดขึ้น

หากแบบที่ร่างไว้มีการประดับตกแต่งอัญมณีให้นำอัญมณีมาวางใส่ตามตำแหน่งที่วางไว้

ตรวจสอบความเรียบร้อยของลวดลาย และรอยต่าง ๆ อีกครั้งหนึ่ง

นำแหวนไปขัดด้วยดินขัดแหวน และนำไปชุบน้ำยาเพื่อให้เงินหรือทองดูแวววาวขึ้น

การถ่ายทอดทักษะความรู้ และภูมิปัญญา

ในส่วนของการถ่ายทอดภูมิปัญญานั้น เนื่องจากการทำแหวนกลเป็นงานที่ละเอียดอ่อน ถือเป็นมรดกแห่งภูมิปัญญาของครอบครัว ภูมิภาคี และเป็นเอกลักษณ์ที่มีเฉพาะใน จังหวัดจันทบุรีเท่านั้น เทคนิคการทำแหวนกลต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกฝนเป็นระยะเวลานาน จึงจะสามารถสร้างงานที่มีคุณภาพ เป็นที่พอใจของลูกค้าออกมาได้ ดังนั้น ผู้ที่จะมาเรียนรู้ต้องเป็นผู้ที่มีความตั้งใจจริงที่ตั้งใจจะทำให้เป็นอาชีพเท่านั้น โดยนายชูเกียรติ นั้นจะต้องเป็นผู้คัดกรองคนที่จะเข้ามาฝึกทำแหวนกล โดยการพูดคุยกับบุคคลนั้นว่ามีใจรัก และมีความตั้งใจที่จะทำแหวนกลจริงหรือไม่ หากเพียงแค่ต้องการลองมาทำเพื่อความสนุก ก็จะไม่ถ่ายทอดให้ เพราะเห็นว่าจะไม่เกิดประโยชน์ในการสืบสานต่อ

“ฉบับนี้ถึงคนที่สอนงานนี้ให้ผม ซึ่งก็คือคุณลุงสายันห์ ที่สอนงานให้เราเพื่อที่อยากให้งานมันยังคงอยู่ เราเองเป็นผู้ถูกสอนก็ต้องคิดเหมือนกับลุง คือทำอย่างไรก็ได้ให้งานแหวนกลนี้ยังคงอยู่ ถ้าเราปล่อยไปไม่ว่างานแขนงไหนก็ตามสุดท้ายมันก็จะหายไป เหมือนเช่นต้นไม้ถ้าเราไม่ได้รดน้ำ หรือดูแลมันให้ดี มันก็จะเหี่ยวเฉาซาก และที่สุดแล้วมันจะย่อยสลาย หายไป งานหัตถกรรมก็เช่นกัน ถ้าเราไม่ใส่ใจไม่สนใจ ไม่ได้รักมัน สุดท้ายมันก็ไม่ต่างกับต้นไม้ที่ มันจะตายไปในที่สุด

สิ่งหนึ่งคือเราเห็นตัวอย่างของลุงที่เขาทำงานมาหลายปีด้วยความรัก ทำจนจบชีวิตลงเราเห็นตรงนี้ เห็นถึงความสุขที่เขาทำมา เราจึงไม่อยากทิ้งงานนี้ โดยเราต้องรักมัน ถ้าเรารักมันเราอยู่กับมันได้ตลอดชีวิต”

ชูเกียรติ เนียมทอง